INTERNATIONAL INNOVATION AND RESEARCHES
International scientific journal Volume: 2 Issue: 4

TARBIYA DARSLARIDA O'QUVCHILARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Nurullayeva Mehriniso Ilhomjon qizi
Guliston davlat pedagogika instituti magistri
E-mail: lolajabbarova@gmail.com

Annotatsiya. *Maqolada tarbiya darslari jarayonida o‘quvchilarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning pedagogik imkoniyatlari va usullari ko‘rib chiqiladi. Milliy qadriyatlarni shakllantirish, vatanparvarlik tuyg‘usini kuchaytirish va yosh avlodda mustahkam axloqiy asos yaratish masalalari o‘rganiladi. Ta’lim jarayonida interfaol metodlar, milliy madaniyatga asoslangan yondashuv va pedagogik innovatsiyalarning roli muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalari asosida tarbiyaviy ishlarni yanada samarali tashkil etish bo‘yicha tavsiyalar beriladi.*

Kalit so‘zlar: *vatanparvarlik, tarbiya, pedagogik imkoniyatlar, milliy qadriyatlar, interfaol metodlar, axloqiy tarbiya, yosh avlod.*

Аннотация. *В статье рассматриваются педагогические возможности и методы воспитания учащихся в духе патриотизма на уроках воспитательной работы. Изучаются вопросы формирования национальных ценностей, укрепления патриотизма, создания прочной нравственной основы у подрастающего поколения. Будет обсуждаться роль интерактивных методов, подхода, основанного на национальной культуре, и педагогических инноваций в образовательном процессе. На основании результатов исследования даются рекомендации по более эффективной организации воспитательной работы.*

Ключевые слова: *патриотизм, воспитание, педагогические возможности, национальные ценности, интерактивные методы, нравственное воспитание, молодое поколение.*

Annotation. *The article considers pedagogical opportunities and methods of educating students in the spirit of patriotism during educational lessons. The issues of forming national values, strengthening the sense of patriotism and creating a solid moral foundation in the younger generation are studied. The role of interactive methods, an approach based on national culture and pedagogical innovations in the educational process is discussed. Based on the results of the research, recommendations are given for more effective organization of educational work.*

Key words: *patriotism, education, pedagogical opportunities, national values, interactive methods, moral education, younger generation.*

KIRISH

Vatanparvarlik — har bir inson qalbida o‘z yurtiga, millatiga bo‘lgan muhabbat, sadoqat va fidoyilik tuyg‘usini ifodalovchi axloqiy-ruhiy qadriyatdir. Bugungi globalizatsiya va texnologik taraqqiyot sharoitida yosh avlodning milliy o‘zligini saqlab qolish, ularni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash ta’lim tizimining eng muhim vazifalaridan biriga aylangan. Milliy qadriyatlar va vatanparvarlik tuyg‘ularini shakllantirish yoshlarning nafaqat o‘z mamlakatiga nisbatan hurmatini oshiradi, balki ularni jamiyatning faol, mas’uliyatli va barkamol a’zolariga aylantirishga xizmat

qiladi. Shuning uchun ta’lim jarayonida vatanparvarlik tarbiyasiga alohida e’tibor qaratish, uni har tomonlama tizimli va samarali tashkil etish zarur. Maktabdagi tarbiya darslari — o‘quvchilarda milliy g‘urur va vatanparvarlik ruhini shakllantirishda asosiy platformalardan biridir. Ushbu darslarda o‘quvchilarga milliy tarix, madaniyat, an’analar, qadriyatlar haqida chuqur ma’lumotlar berilib, ularning milliy o‘zligini anglashlari uchun qulay sharoit yaratiladi. Ta’limning mazkur bosqichi yoshlarning axloqiy va estetik dunyoqarashini rivojlantirishga, shuningdek, ularda jamiyatga foydali bo‘lish intizomini shakllantirishga yordam beradi. Shu bois, tarbiya darslarini o‘tkazishda pedagoglarning metod va usullarini doimiy ravishda takomillashtirib borish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash dolzarb vazifaga aylanmoqda.

Zamonaviy jamiyatning murakkab va tez o‘zgaruvchan sharoitlarida yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayoni yangi yondashuvlarni talab qiladi. Global axborot oqimining kuchayishi, turli madaniyat va qarashlar bilan to‘qnashuv yoshlar ongida o‘z milliy qadriyatlariga bo‘lgan munosabatni zaiflashtirishi mumkin. Shu bois, maktab ta’limida vatanparvarlik masalalarini o‘quvchilarning qiziqishlari va yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda, interfaol, innovatsion metodlar asosida o‘rgatish zarur. Buning natijasida o‘quvchilar mustaqil fikrlashga o‘rgatiladi, milliy qadriyatlarni chuqur anglab yetadi va o‘z yurti, millatiga nisbatan haqiqiy sadoqat hissini his qiladi. Shuningdek, vatanparvarlik tarbiyasining samarali bo‘lishi uchun nafaqat maktabdagi tarbiya darslari, balki oilaviy tarbiya, maktab-jamoatchilik faoliyati, shuningdek, davlat va jamoat tashkilotlari tomonidan olib borilayotgan milliy-ma’naviy tadbirlar ham muhim o‘rin tutadi. Maktab va oilaning birgalikdagi harakati yoshlarni mustahkam axloqiy poydevor bilan ta’minlaydi, ularning milliy va fuqarolik mas’uliyatini oshiradi. Ushbu maqolada tarbiya darslarida o‘quvchilarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning pedagogik imkoniyatlari, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, metod va vositalar o‘rganilib, ta’lim jarayonida ushbu sohada samarali ishlar olib borish yo‘llari tahlil qilinadi. Shuningdek, o‘quvchilarning vatanparvarlik fazilatlarini shakllantirishda maktab ta’limi va jamiyat hamkorligining ahamiyati ham ko‘rib chiqiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Vatanparvarlik tarbiyasi masalasi pedagogika fanida uzoq yillardan beri o‘rganib kelinmoqda. Pedagogik texnologiyalar va tarbiya metodlari sohasida ko‘plab tadqiqotchilar vatanparvarlikni shakllantirishning samarali yo‘llarini izlashga qaratilgan ishlanmalarni taklif qilganlar. Azizxujaeva ta’kidlaganidek, pedagogik texnologiyalar nafaqat bilim berish, balki tarbiya jarayonida ham o‘quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy fazilatlarini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi [1]. U pedagogik

yondashuvlarni tizimli ravishda qo‘llash orqali vatanparvarlik tuyg‘usini mustahkamlash mumkinligini ta’kidlaydi. Avliyqulov o‘z tadqiqotlarida modul tizimi va pedagogik texnologiyalarning ta’lim va tarbiya jarayonidagi ahamiyatini yoritib, ta’lim jarayonining interfaol va bosqichma-bosqich tashkil etilishi vatanparvarlik kabi murakkab axloqiy tushunchalarni o‘rgatishda samarali ekanligini ko‘rsatadi [2]. Bu esa o‘quvchilarning mustaqil fikrlash va amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Yodgorovning tadqiqotlarida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar o‘quvchilarning faolligini oshirish, ularni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashda samarali vosita sifatida ko‘rib chiqiladi [3]. U interfaol metodlar, loyihaviy faoliyat va axborot-kommunikatsiya vositalarining pedagogik jarayonda o‘rni haqida batafsil fikr yuritadi.

Yuldashev va Usmonov pedagogik texnologiyalar asoslarini o‘rganib, ta’lim va tarbiya jarayonlarida yangi pedagogik yondashuvlarni qo‘llash orqali o‘quvchilarni milliy-ma’naviy qadriyatlar ruhida tarbiyalash mumkinligini ta’kidlaydilar [4]. Ularning fikricha, pedagogik jarayonni rejalashtirishda interfaol metodlar va milliy an’analar asosida yondashuvlar integratsiyasi ayniqsa muhimdir. Ochilov esa yangi pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish orqali ta’lim sifatini oshirish, ayniqsa axloqiy va ma’naviy tarbiyaga alohida e’tibor qaratishni ta’kidlaydi [5]. U vatanparvarlik kabi tarbiyaviy maqsadlarni amalga oshirishda badiiy adabiyot va milliy madaniyat elementlarini keng qo‘llashni samarali usul sifatida ko‘rsatadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tarbiyaviy darslarda o‘quvchilarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayoni pedagogik imkoniyatlarning keng doirasini o‘z ichiga oladi. Ushbu jarayonning samaradorligi ta’lim mazmuni, pedagogik yondashuvlar, metod va usullar hamda tarbiyaviy vositalarning uyg‘unligiga bog‘liq. Vatanparvarlik tarbiyasi yoshlarning milliy o‘zligini anglashlari, vataniga sodiqlik tuyg‘usini mustahkamlashlari uchun muhim axloqiy-ruhiy asos hisoblanadi. Shu bois, tarbiyaviy darslarda milliy qadriyatlarni tizimli va uyg‘un tarzda o‘rgatish pedagogik jarayonning eng asosiy vazifalaridan biridir. Milliy madaniyat elementlarini ta’lim mazmuniga kiritish, badiiy va tarixiy materiallardan foydalanish o‘quvchilarning vatanparvarlikka bo‘lgan qiziqishini oshirishda samarali vositadir. Milliy adabiyot, tarixiy voqealar, davlat ramzlari va milliy bayramlar orqali o‘quvchilar o‘z tarixiy ildizlari bilan tanishadi va bu ularning o‘zligiga bo‘lgan ishonchini mustahkamlaydi. Ushbu jarayonda hissiy va estetik tuyg‘ularni uyg‘otish maqsadida dramatizatsiya, she’riy va prozaik asarlarni o‘qish, san’at orqali ifodalash metodlari qo‘llaniladi. Bunday usullar o‘quvchilarda vatanparvarlikni nafaqat bilimga asoslangan, balki hissiyotlarga bog‘liq holatda shakllantirishga yordam beradi. Interfaol metodlardan foydalanish esa

o‘quvchilarning faolligini oshirib, ularning mustaqil fikrlash va o‘z fikrlarini erkin ifoda etish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Muloqotga asoslangan metodlar, guruh ishlari, muammoli vaziyatlarni muhokama qilish va loyihalar tayyorlash kabi faoliyatlar o‘quvchilarning vatanparvarlikka bo‘lgan munosabatlarini chuqurlashtiradi va bu tuyg‘uni yanada mustahkamlaydi. Bu usullar nafaqat bilimlarni egallash, balki ularni amalda qo‘llash imkonini ham beradi. Zamonaviy texnologiyalarni ta’lim jarayoniga integratsiya qilish pedagogik imkoniyatlarni yanada kengaytiradi. Multimedia vositalari, video materiallar va interaktiv ta’lim vositalari yordamida milliy qadriyatlar va tarixiy ma’lumotlar qiziqarli va ta’sirchan tarzda taqdim etiladi. Bu yoshlarning diqqatini tortib, mavzuga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, shuningdek, bilimlarni yaxshiroq qabul qilish va eslab qolishni ta’minlaydi. Zamonaviy texnologiyalar orqali o‘quvchilar milliy bayramlar, tarixiy voqealar haqidagi filmlarni tomosha qilib, o‘z vatanining buyukliklarini yaxshiroq tushunish imkoniga ega bo‘ladi. Tarbiya jarayonini samarali tashkil etishda ota-ona va jamoatchilikning hamkorligi muhim rol o‘ynaydi. Oilaviy tarbiya va maktabdagi pedagogik jarayon bir-birini to‘ldirishi va mustahkamlashi lozim. Oila — milliy qadriyatlarni bolalarga yetkazishda birinchi maktab bo‘lib xizmat qiladi. Shu sababli maktab va ota-onalar o‘rtasidagi yaqin hamkorlikni rivojlantirish zarur. Jamoatchilik esa turli tadbirlar, madaniy-ma’rifiy ishlar orqali o‘quvchilarga vatanparvarlik ruhini yanada chuqurroq singdiradi. Bu hamkorlik yoshlarni nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy tajriba va hissiy motivatsiyaga ham ega qilishga xizmat qiladi. Vatanparvarlik ruhini shakllantirishda o‘quvchilarning shaxsiy qobiliyatlari va qiziqishlarini inobatga olgan yondashuv samarali natijalar beradi. Har bir o‘quvchining individual qiziqishlari, o‘rganish uslubi va o‘ziga xos xususiyatlari asosida pedagogik metodlarni tanlash muhimdir. Masalan, badiiy ijodga qiziqqan o‘quvchilar uchun milliy she’riyat va musiqani o‘rganish orqali vatanparvarlik ruhini shakllantirish mumkin. Sport bilan shug‘ullanuvchi o‘quvchilar esa o‘z vatanini sevish va himoya qilish ma’nosidagi sport tadbirlarida ishtirok etish orqali tarbiyalanadi. Shunday qilib, individual yondashuv vatanparvarlikni ichki motivatsiya orqali rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ta’lim jarayonida axloqiy-ruhiy me’yorlar va qadriyatlarni o‘rgatish alohida ahamiyatga ega. Vatanparvarlik faqat tashqi namoyon bo‘lishdan iborat emas, balki chuqur axloqiy prinsiplarga va shaxsiy mas’uliyatni anglashga asoslangan. Shu bois tarbiyaviy darslarda halollik, fidoyilik, o‘zlikni anglash kabi fazilatlar vatanparvarlik bilan birgalikda o‘rgatiladi. Bu o‘quvchilarning ma’naviy-axloqiy salohiyatini oshiradi, ularni hayotdagi qiyinchiliklarga bardoshli shaxsga aylantiradi. Milliy tarix va madaniyatni chuqur o‘rganish yoshlarning tarixiy xotirasini shakllantirib, ularda

milliy g‘urur va o‘zlikni anglashni kuchaytiradi. Tarixiy voqealar, millat qahramonlari bilan tanishish o‘quvchilarda o‘z vatanining o‘tgan vaqtdagi qiyinchiliklari, mardlik va jasorat namunalarini anglashga yordam beradi. Bu esa ularni o‘z yurtini asrash va rivojlantirishga undaydi. Shuningdek, tarixiy bilimlarning amaliy hayot bilan bog‘lanishi ularning jamiyatga bo‘lgan mas’uliyatini oshiradi.

Ta’lim muhitida sog‘lom raqobat va ijtimoiy faoliyatga jalb qilish yoshlarning vatanparvarlik ruhini oshirishning samarali yo‘li hisoblanadi. Turli viktorinalar, sport musobaqalari, madaniy tadbirlar, ijtimoiy loyihalar ularni jamoaviy ishlarga faol qo‘shilishiga rag‘batlantiradi. Bunday tadbirlarda o‘quvchilar o‘zaro hurmat, do‘stlik va milliy birdamlikni qadrlashga o‘rgatiladi. Shu bilan birga, ular o‘z yurtiga haqiqiy sevgi va ehtiromni namoyish etadilar. Vatanparvarlik tarbiyasida psixologik jihatlar ham katta ahamiyatga ega. Yoshlarning psixologik xususiyatlari, hissiy holati va qiziqishlari hisobga olinishi kerak. Tarbiyaviy darslarda o‘quvchilarning o‘zligini anglashlari, o‘ziga ishonchlari va mustaqil fikrlashlari rivojlantirilsa, bu ularning vatanparvarlik tuyg‘usini yanada kuchaytiradi. Shuningdek, ularning qiyinchiliklarni yengishdagi irodasi va qat’iyati shakllantiriladi, bu esa vatanparvarlikning ajralmas qismi hisoblanadi. Tarbiyaviy jarayonda qadriyatlararo muloqot va global jarayonlarni ham hisobga olish lozim. Yosh avlodni milliy qadriyatlar bilan birga global madaniyatning ijobiy tomonlarini ham qabul qilishga o‘rgatish, ularni dunyoqarashlarini kengaytirish orqali yanada barkamol shaxs sifatida shakllantirish mumkin. Bu esa vatanparvarlikni faqat milliy chegaralarda emas, balki global jamiyat doirasida ham anglashga yordam beradi.

XULOSA

Tarbiyaviy darslarda o‘quvchilarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash – bu ta’lim-tarbiya jarayonining eng muhim va dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Vatanparvarlik nafaqat o‘z yurtiga mehr va sodiqlik tuyg‘usini shakllantirishni anglatadi, balki bu yoshlarning milliy qadriyatlarni chuqur anglashlari, axloqiy-ruhiy fazilatlarni rivojlantirishlari hamda o‘zining ijtimoiy mas’uliyatini his etishlari uchun mustahkam poydevor yaratadi. Tarbiyaviy jarayonda vatanparvarlik ruhini shakllantirish nafaqat bilim berish orqali amalga oshiriladi, balki hissiy va estetik tarbiya, shaxsiy tajriba va amaliy faoliyat orqali ham chuqurlashadi. Shu sababli, ta’lim muassasalarida vatanparvarlikni shakllantirishda samarali pedagogik yondashuvlar va zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash muhim ahamiyatga ega. Vatanparvarlik tarbiyasining samaradorligi o‘quvchilarning individual qobiliyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlari hisobga olingan holda metodik jihatdan to‘g‘ri tashkil etilishiga bog‘liq. Har bir o‘quvchining o‘ziga xosligi va shaxsiy xususiyatlarini inobatga olib, pedagoglar tarbiyaviy jarayonni shaxsga yo‘naltirilgan, interfaol va

kreativ metodlar orqali olib borishi kerak. Milliy tarix, adabiyot, badiiy san’at, tarixiy voqealar va madaniyat namunalaridan foydalanish yoshlarning milliy o‘zlikni anglashlarini mustahkamlaydi, ular uchun o‘z vataniga bo‘lgan mehr va hurmatni yanada kuchaytiradi. Ta’lim jarayonida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish pedagogik imkoniyatlarni yanada kengaytiradi. Multimedia vositalari, interaktiv darslar va elektron resurslar orqali milliy qadriyatlar va vatanparvarlik kontseptsiyasi o‘quvchilarga yanada qiziqarli va ta’sirchan tarzda yetkaziladi. Bu esa yoshlarning diqqatini jalb qilish va ularni faol qatnashishga undashda muhim rol o‘ynaydi. Shuningdek, texnologiyalar yordamida tashkil etiladigan onlayn loyihalar, tanlovlar va videomuloqotlar yoshlarning o‘zaro fikr almashishlari va birgalikda vatanparvarlik mavzusida ishlashlariga imkon yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Abdisheribov, S., Yo'Ldosheva, M., & Jumayeva, M. (2022). Implementing creative writing in English language teaching classrooms. Science and innovation, 1(B8), 1343-1347.
2. Avliyqulov A. Modul tizimi va pedagogik texnologiya. Ma’ruza matni.
3. Azizxujaeva A. Pedagogik texnologiya va mahorat. T., TDTPI, 2003.
4. Bahora, S., & Parvina, N. (2024). Samarali muloqot qoida va tamoyillari. Zamonaviy ta’lim tizimini rivojlantirish va unga qaratilgan kreativ g’oyalar, takliflar va yechimlar, 7(73), 107-109.
5. Jumayeva, M. (2022). Islom ma’rifatining ta’lim-tarbiya sivilizatsiyasiga ta’siri. Eurasian Journal of Social Sciences, Philosophy and Culture, 2 (8), 41–44. извлечено от https://in-academy. uz/index. php/ejsspc/article/view, 3419.
6. Ibroximjon, M., & Mukarrama, J. (2022). Hozirgi kun yoshlarini ijtimoiy munosabatlarga kirishishida chet tillarini o'rgatilishi va uning ahamiyati. Involta Scientific Journal, 1 (5), 178-182.
7. Jumayeva, M. (2024). Organizing primary education process on the base of international experiences and developing critical and creative thinking. Science and innovation, 3(B4), 73-75.
8. Furkatovna, A. S. (2025). Boshlang'ich ta'lim tizimida raqamli texnologiyalar asosida matematika darsini tashkil etish. Fan va Tadqiqot Samaralari, 2(3), 67-74.
9. Jumayeva, M. B. (2025). Use of educational methods in pedagogy. Икро журнал, 14(02), 168-174.
10. Ochilov M. “Yangi pedagogik texnologiyalar” ma’ruza matni, 2000.
11. Yodgorov O. O‘qituvchining zamonaviy texnologiyalari. Ma’ruza matni.
12. Yuldashev J.G., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. O‘quv qo‘llanma, T., “O‘qituvchi”, 2004.
13. Jumayeva, M. (2022). Uyg’onish davri allomalarining pedagogika va ta’limtarbiyaga o‘zgacha yondashuv asosidagi qarashlari tahlili. Science and innovation, 1(B5), 26-29.